

Wyrok z dnia 5 czerwca 1998 r.

II UKN 78/98

Wniosek o rentę inwalidzką osoby prowadzącej działalność gospodarczą podlega rozpoznaniu na podstawie art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 20 ze zm.), gdy został złożony przed dniem 1 lipca 1997 r., tj. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461), a ponadto gdy osoba ta nie miała ustalonego prawa do świadczeń wskutek zaliczenia na podstawie przepisów dotychczasowych do jednej z grup inwalidów lub której nie przyznano na podstawie przepisów dotychczasowych renty inwalidzkiej.

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 5 czerwca 1998 r. sprawy z wniosku Ewy G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 23 października 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację i przyznał Tadeuszowi P. - Kancelaria Adwokacka [...] kwotę 10 zł (dziesięć złotych) tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną świadczoną z urzędu od Skarbu Państwa - Kasa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 1997 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy oddalił odwołanie Ewy G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. z dnia 9 stycznia 1997 r. odmawiającej przyznania wnioskodawczyni renty inwalidzkiej.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiło ustalenie, że do dnia 31 maja 1991 r. wnioskodawczyni prowadziła działalność gospodarczą i opłacała składki na ubezpieczenie społeczne. W marcu 1993 r. przebyła zapalenie żył głębokich, a od maja 1993 r. powstało u niej inwalidztwo III grupy inwalidów. W marcu 1996 r. stan zdrowia wnioskodawczyni uległ pogorszeniu z powodu nie gojącego się owrzodzenia podudzia lewego powodując inwalidztwo II grupy. Tak więc inwalidztwo wnioskodawczyni powstało po upływie 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia. Tymczasem jednym z niezbędnych warunków przyznania prawa do renty inwalidzkiej jest powstanie inwalidztwa w okresie zatrudnienia lub w ciągu 18 miesięcy po jego ustaniu. Wnioskodawczyni warunku tego nie spełniła, co sprawia, że jej odwołanie nie może być uwzględnione.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 23 października 1997 r. oddalił apelację powódki złożoną od wskazanego wyżej wyroku.

Sąd drugiej instancji podniósł, że istotne znaczenie w sprawie mają dwie okoliczności: kiedy ustało ubezpieczenie wnioskodawczyni i czy inwalidztwo II grupy wymagane dla przyznania renty inwalidzkiej z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej powstało nie później niż w ciągu 18 miesięcy od zaprzestania tej działalności. Gdy chodzi o pierwszą kwestię Sąd Apelacyjny stwierdził, że prowadzenie przez wnioskodawczynię działalności gospodarczej ustało z dniem 31 maja 1991 r. Tym samym zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznych osób prowadzących działalność gospodarczą i ich rodzin ustał z tą datą obowiązek ubezpieczenia społecznego. Stosownie zatem do art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w związku z art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, zasadach ustalenia emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) i art. 9 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) możliwość przyznania wnioskodawczyni renty inwalidzkiej zależała od tego, czy do dnia 30 listopada 1993 r. nastąpiło takie pogorszenie stanu zdrowia wnioskodawczyni, które kwalifikowałoby ją do II grupy inwalidów. W tej kwestii Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie nasuwają zastrzeżeń ustalenia Sądu Wojewódzkiego oparte na dokumentacji lekarskiej i opinii biegłych lekarzy, iż inwalidztwo wnioskodawczyni odpowiadające II grupie inwalidów powstało po tej dacie i należy je wiązać z nie gojącym się owrzodzeniem podudzia lewego. To

bowiem schorzenie uczyniło wnioskodawczynię całkowicie niezdolną do pracy. Sąd drugiej instancji zauważył ponadto, że dopiero od 1 lipca 1997 r. nastąpiło skreślenie art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. uzależniającego prawo do renty inwalidzkiej osób prowadzących działalność gospodarczą od zaliczenia do I lub II grupy inwalidów, podczas gdy ocena uprawnień wnioskodawczyni mogła nastąpić według stanu prawnego obowiązującego przed wskazaną datą. Co się tyczy trafności opinii biegłych, to wnioskodawczyni nie zakwestionowała jej do chwili zamknięcia rozprawy w postępowaniu przed Sądem Wojewódzkim, a w apelacji nie wskazała rzeczowych argumentów przemawiających przeciwko jej przyjęciu jako podstawy ustaleń.

W kasacji złożonej od powyższego wyroku wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie prawa materialnego - art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. polegające na zastosowaniu tego przepisu, podczas gdy - zdaniem skarżącej - w chwili wydania orzeczeń przez Sądy obu instancji wymieniony przepis już nie obowiązywał oraz naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Naruszenie to polega na braku pouczenia skarżącej, działającej bez adwokata o możliwości kwestionowania opinii biegłych i zgłoszenia wniosku o powołanie innych biegłych (art. 5 KPC), nieuwzględnieniu przez Sąd Apelacyjny stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 KPC) oraz zaniechaniu przeprowadzenia czynności wyjaśniających w kwestii od kiedy stan zdrowia powódki kwalifikował ją do II grupy inwalidów (art. 468 § 1 KPC).

Zdaniem skarżącej skreślenie art. 9 ust. 4 ustawą z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu i ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) spowodowało zniesienie dotychczasowego podziału na grupy inwalidzkie, i wprowadzenie w miejsce pojęcia inwalidztwa - pojęcia niezdolności do zatrudnienia. Nie może być zaś kwestionowane to, że przed dniem 30 listopada 1993 r. wnioskodawczyni była niezdolna do zatrudnienia, gdyż zapalenie żył głębokich, które przeszła w marcu 1993 r., taki skutek spowodowało. Skoro więc obowiązkiem Sądu Apelacyjnego było orzekanie na podstawie stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, to ocena uprawnień skarżącej na podstawie przedtem obowiązujących przepisów była niewłaściwa. Dlatego wnioskodawczyni żądała uchylenia zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie zawiera usprawiedliwionych podstaw, wobec czego podlega oddaleniu stosownie do art. 393¹² KPC. Przede wszystkim zaś nie można podzielić poglądu skarżącej, że rozstrzygnięcie jej wniosku o rentę inwalidzką powinno nastąpić na podstawie ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461), gdyż jej art. 6 skreślił ustęp 4 art. 9 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.).

Jest w sprawie niesporne, że do dnia 31 maja 1991 r. wnioskodawczynie prowadziła działalność gospodarczą i do tej daty trwał obowiązek ubezpieczenia społecznego. W marcu 1993 r., wskutek przebytego zapalenia żył głębokich, powstało u skarżącej inwalidztwo III grupy inwalidów. Według art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. renta inwalidzka przysługuje osobie prowadzącej na własny rachunek działalność gospodarczą w razie zaliczenia jej do I lub II grupy inwalidów. Zatem ani organ rentowy, ani Sądy rozpoznające sprawę nie mogły przyznać skarżącej prawa do renty inwalidzkiej, gdyż jej inwalidztwo powstało po upływie 18 miesięcy od ustania obowiązku ubezpieczenia, ponadto nie było wymagany przez ustawę inwalidztwem I lub II grupy inwalidów ani też inwalidztwem III grupy, które we wskazanym czasie uległo pogorszeniu w stopniu uzasadniającym zaliczenie do wyższej grupy inwalidzkiej.

W tej kwestii Sąd Wojewódzki przeprowadził dowód z dokumentacji lekarskiej skarżącej oraz dowód z opinii lekarzy biegłych z dziedziny właściwej do oceny jej schorzeń. Uznali oni, że inwalidztwo skarżącej według III grupy istnieje od maja 1993 r., zaś według II grupy - od marca 1996 r. Ocena stanu zdrowia przyjęta przez lekarzy biegłych jest zbieżna co do daty powstania inwalidztwa II grupy z orzeczeniem Wojewódzkiej KIZ Nr 1 w B. z dnia 7 stycznia 1997 r., gdyż ono także przyjmuje powstanie u wnioskodawczynie inwalidztwa II grupy po upływie 18 miesięcy od ustania obowiązku ubezpieczenia. W świetle powyższych dowodów i wynikających z nich wniosków nietrafny jest zarzut kasacji, że gdyby Sądy podjęły czynności wyjaśniające przewidziane w art. 468 KPC, wynik sprawy byłby inny. W myśl wymienionego przepisu sąd podejmuje czynności wtedy, gdy jest to celowe, zwłaszcza ze względu na potrzebę usunięcia braków formalnych pism procesowych i dokładniejszego

określenia zgłoszonego żądania, ustalenia, jakie okoliczności są sporne między stronami i jakie dowody należy przeprowadzić w celu ich wyjaśnienia. Gdy chodzi o przedmiotową sprawę, to podjęcie czynności wyjaśniających nie było potrzebne, gdyż żądanie wnioskodawczyni było zrozumiałe, odwołanie nie posiadało braków, które wymagałyby uzupełnienia, zaś niezbędny do rozstrzygnięcia o żądaniu dowód z opinii lekarzy biegłych został dopuszczony i przeprowadzony.

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia art. 5 KPC. W postępowaniu apelacyjnym reprezentował wnioskodawczynię ustanowiony z urzędu pełnomocnik procesowy, który był także obecny na rozprawie przed Sądem Apelacyjnym, po której zapadł zaskarżony wyrok. Tymczasem art. 5 KPC przewiduje obowiązek sądu udzielania stronom potrzebnych wskazówek wtedy, gdy występują bez adwokata lub radcy prawnego.

Wreszcie, nie jest trafny zarzut naruszenia art. 316 § 1 KPC wskutek tego, że Sąd Apelacyjny zastosował art. 9 ust 4 ustawy z dnia grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin, zamiast przepisów ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym. Wbrew stanowisku skarżącej, art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. miał zastosowanie w sprawie. Do powyższego wniosku upoważnia regulacja zawarta w art. 11 i 12 ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r.

Przede wszystkim należy stwierdzić, że we wskazanych przepisach została unormowana sytuacja prawna dwóch różnych podmiotów prawa ubezpieczeniowego: w art. 11 - sytuacja osób mających ustalone prawo do świadczeń wskutek zaliczenia na podstawie przepisów dotychczasowych do jednej z grup inwalidów (ust. 1) i osób, którym przyznano na podstawie dotychczasowych przepisów renty inwalidzkie (ust. 3) oraz w art. 12 - sytuacja osób, które złożyły wnioski o świadczenia przed dniem wejścia w życie ustawy, to jest przed 1 lipca 1997 r. Jest niewątpliwe, że wnioskodawczyni należy do drugiej z wymienionych grup, gdyż nie miała ustalonego prawa do świadczeń z tytułu zaliczenia do jednej z grup inwalidów i nie miała także przyznanej renty inwalidzkiej na podstawie przepisów dotychczasowych. Złożyła natomiast wniosek o przyznanie renty inwalidzkiej przed dniem wejścia w życie nowej ustawy. Wobec tego rozpoznając powyższy wniosek należało zastosować przepisy dotychczasowe, to jest ocenić prawo do renty inwalidzkiej na podstawie art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących

działalność gospodarczą. Tak też uczynił Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku, a przedtem Sąd I instancji i organ rentowy.

Z przedstawionych względów brak jest podstaw do uznania, że zaskarżony wyrok narusza powołane w kasacji przepisy prawa materialnego i procesowego. Dlatego też stosownie do art. 393¹² KPC Sąd Najwyższy oddalił kasację.

=====